

FUTEJ & Partners, s.r.o.
Radlinského 2
811 07 BRATISLAVA
SLOVAKIA

TEL: 421/2/5263 3161
FAX: 421/2/5263 3163
e-mail: futej@futej.sk
www.futej.sk

ROZSIAHLA NOVELA OBČIANSKEHO SÚDNEHO PORIADKU

13. január 2009

Jedným z plánov súčasnej vlády na Slovensku je prijatie nových kódexov súkromného práva. V súvislosti s plánovanou rekodifikáciou¹ dôjde zrejme aj k prijatiu nového Občianskeho súdneho poriadku. Keďže komplexná rekodifikácia je zatiaľ hudbou budúcnosti, vláda sa rozhodla pre túto chvíľu prijať aspoň rozsiahlejšiu novelu súčasného Občianskeho súdneho poriadku², ktorá bola prijatá pod číslom 384/2008 Z.z. a nadobudla účinnosť dňa 15. októbra 2008 (ďalej tiež „**novela**“).

Vzhľadom na rozsiahlosť novely, ktorá sa dotkla veľkého počtu ustanovení (vo väčšej či menšej miere sú zmenené mnohé inštitúty prakticky každej časti OSP) v ďalšom texte sa zameriame len na tie najdôležitejšie zmeny a doplnenia.

Skrátenie konania vo všetkých veciach na plnenie

Novela zavádza nový inštitút – rozkaz na plnenie. Ide o rýchlu formu rozhodnutia podobnú platobnému rozkazu. Tento nový inštitút dáva súdu možnosť, aby aj bez výslovnej žiadosti navrhovateľa a bez vypočutia odporcu vydal rozkaz na plnenie (iné ako peňažné plnenie) vyplývajúce zo skutočností uvedených navrhovateľom. V rozkaze na plnenie súd uloží odporcovi, aby do 15 dní od doručenia rozkazu na plnenie splnil uloženú povinnosť a uhradil trovy konania alebo v tej istej lehote podal odpor na súde, ktorý rozkaz na plnenie vydal. Rozkazom na plnenie je teda možné napríklad uložiť aj povinnosť vydať vec, povinnosť ospravedlniť sa, povinnosť zdržať sa určitého konania, povinnosť uzavrieť zmluvu, povinnosť vypratať nebytové priestory, atď.

Zavedenie nového inštitútu drobných sporov s jednoduchším procesným vybavovaním

Do vnútroštátneho civilného procesu sa novelou zavádza inštitút „vecí s nízkou hodnotou predmetu sporu,“ ktorý už existuje v európskej legislatíve. Novela ustanovuje, že veci s nízkou hodnotou predmetu sporu sú také, v ktorých hodnota pohľadávky bez príslušenstva v čase doručenia návrhu na začatie konania na súd neprevyšuje 500 eur. (Podľa nariadenia EP a Rady (ES) č. 861/2007 z 11. júla 2007 je hranicou vecí s nízkou hodnotou sporu 2 000 eur.) Pre drobné spory bude typické, že súd prvého stupňa môže rozhodnúť bez pojednávania. Účastníkovi však nebude odňatá možnosť konať pred súdom, pretože v prípade nespokojnosti má možnosť absolvovať v odvolacom konaní pojednávanie. Odvolací súd v takomto prípade vždy nariadi pojednávanie, ak súd prvého stupňa rozhodol bez pojednávania. Pre súd prvého stupňa však ide o fakultatívne ustanovenie a nič mu nebráni pojednávanie nariadiť. Ďalším typickým znakom je možnosť znížiť alebo nepriznať trovy, ak sú neprimerane vysoké k uplatnenej pohľadávke.

¹ Návrh legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka možno nájsť na stránke <http://www.rokovanie.sk/appl/material.nsf/0/AC4057613A22114CC1257538003B7BCE?OpenDocument>

² Zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej tiež „**OSP**“).

Zavedenie elektronickej komunikácie medzi súdom a účastníkom konania

Po novom je možné elektronicke komunikovať so súdom aj bez zaručeného elektronickeho podpisu. Táto možnosť sa však bude dať realizovať s výraznými ochrannými obmedzeniami, medzi ktoré patrí aj povinné písomné potvrdenie podania vo veci samej. To znamená, že ak podanie vo veci samej (napr. žaloba, zmena žaloby, späťvzatie žaloby) a rovnako tak návrh na nariadenie predbežného opatrenia nebude potvrdené v trojdňovej lehote aj písomným podaním, nebude sa na neho prihliadať. Doplnením sa rozumie doplnenie o podanie vo veci samej písomne alebo ústne do zápisnice.

Nová právna úprava tak reaguje na požiadavky aplikačnej praxe na náhradu zastaranej telegrafickej komunikácie za elektronicke komunikáciu.

Posilnenie ochrany spotrebiteľa

Novela OSP priniesla aj ďalšie posilnenie ochrany spotrebiteľa v sporoch vyplývajúcich zo spotrebiteľských zmlúv³ najmä v situácii, ak zmluva obsahuje neprijateľné zmluvné podmienky⁴.

³ Podľa §52 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka je spotrebiteľskou zmluvou **každá zmluva bez ohľadu na právnu formu, ktorú uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom**. Pritom dodávateľom je osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy koná v rámci predmetu svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti a spotrebiteľom je osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy nekoná v rámci predmetu svojej obchodnej činnosti alebo inej podnikateľskej činnosti.

⁴ Podľa §53 Občianskeho zákonníka neprijateľnými podmienkami sú také ustanovenia, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. To neplatí, ak ide o predmet plnenia, cenu plnenia alebo ak boli neprijateľné podmienky individuálne dojednané.

Za individuálne dojednané zmluvné ustanovenia sa nepovažujú také, s ktorými mal spotrebiteľ možnosť oboznámiť sa pred podpisom zmluvy, ak nemohol ovplyvniť ich obsah. (Ak dodávateľ nepreukáže opak, zmluvné ustanovenia dohodnuté medzi dodávateľom a spotrebiteľom sa nepovažujú za individuálne dojednané.)

Za neprijateľné podmienky uvedené v spotrebiteľskej zmluve sa považujú najmä ustanovenia, ktoré

- a) má spotrebiteľ plniť a s ktorými sa nemal možnosť oboznámiť pred uzavretím zmluvy,
- b) dovoľujú dodávateľovi previesť práva a povinnosti zo zmluvy na iného dodávateľa bez súhlasu spotrebiteľa, ak by prevodom došlo k zhoršeniu vymožitelnosti alebo zabezpečenia pohľadávky spotrebiteľa,
- c) vylučujú alebo obmedzujú zodpovednosť dodávateľa za konanie alebo opomenutie, ktorým sa spotrebiteľovi spôsobila smrť alebo ujma na zdraví,
- d) vylučujú alebo obmedzujú práva spotrebiteľa pri uplatnení zodpovednosti za vady alebo zodpovednosti za škodu,
- e) umožňujú dodávateľovi, aby spotrebiteľovi nevydal ním poskytnuté plnenie aj v prípade, ak spotrebiteľ neuzavrie s dodávateľom zmluvu alebo od nej odstúpi,
- f) umožňujú dodávateľovi odstúpiť od zmluvy bez zmluvného alebo zákonného dôvodu a spotrebiteľovi to neumožňujú,
- g) oprávňujú dodávateľa, aby bez dôvodov hodných osobitného zreteľa vypovedal zmluvu uzavretú na dobu neurčitú bez primeranej výpovednej lehoty,
- h) prikazujú spotrebiteľovi, aby splnil všetky záväzky aj vtedy, ak dodávateľ nesplnil záväzky, ktoré vznikli,
- i) umožňujú dodávateľovi jednostranne zmeniť zmluvné podmienky bez dôvodu dohodnutého v zmluve,
- j) určujú, že cena tovaru alebo služieb bude určená v čase ich splnenia, alebo dodávateľ oprávňujú na zvýšenie ceny tovaru alebo služieb bez toho, aby spotrebiteľ mal právo odstúpiť od zmluvy, ak cena dohodnutá v čase uzavretia zmluvy je podstatne prekročená v čase splnenia,
- k) požadujú od spotrebiteľa, ktorý nesplnil svoj záväzok, aby zaplatil neprimerane vysokú sumu ako sankciu spojenú s nesplnením jeho záväzku,
- l) obmedzujú prístup k dôkazom alebo ukladajú spotrebiteľovi povinnosti niesť dôkazné bremeno, ktoré by podľa práva, ktorým sa riadi zmluvný vzťah, mala niesť iná zmluvná strana,
- m) v prípade čiastočného alebo úplného nesplnenia záväzku zo strany dodávateľa neprimerane obmedzujú alebo vylučujú možnosť spotrebiteľa domáhať sa svojich práv voči predávajúcemu vrátane práva spotrebiteľa započítať pohľadávku voči predávajúcemu,

Novela stanovuje, že popri všeobecnom súde odporcu je na konanie príslušný aj súd, v obvode ktorého má bydlisko spotrebiteľ, ak ide o spor zo spotrebiteľskej zmluvy.

Ďalej súd môže v rozsudku, ktorý sa týka sporu zo spotrebiteľskej zmluvy aj bez návrhu vysloviť, že určitá podmienka používaná v spotrebiteľských zmluvách dodávateľom je neprijateľná.

Na ochranu spotrebiteľov tiež slúži nové ustanovenie, podľa ktorého rozsudkom pre zmeškanie nemožno rozhodnúť v spore, v ktorom sa uplatňuje právo na zaplatenie peňažnej sumy zo spotrebiteľskej zmluvy a odporcom je spotrebiteľ, ak zmluva obsahuje neprijateľné podmienky.

Novela tiež zabraňuje, aby súd platobným rozkazom uložil spotrebiteľovi povinnosť zaplatiť peňažnú sumu vyplývajúcu z takej spotrebiteľskej zmluvy, ktorá obsahuje neprijateľné zmluvné podmienky.

Spotrebiteľovi pritom pri neprijateľnej zmluvnej podmienke vyplývajú aj ďalšie práva podľa § 3 ods. 5 zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a to okrem iného aj právo domáhať sa primeraného finančného zadosťučinenia.

Zjednodušenie dedičského konania

Cieľom ďalšej zmeny je zefektívnenie dedičského konania, najmä prostredníctvom odbúrania častého posúvania spisu medzi notárom a súdom.

Podľa novej úpravy bude mať notár ako súdny komisár zo zákona zverenú právomoc vydávať v konaní o dedičstve nenáročné procesné rozhodnutia, ktoré doteraz mohol robiť iba súd. Pôjde napríklad o rozhodnutie ktorým sa upravuje vedenie konania, rozhodnutie o ustanovení opatrovníka, rozhodnutie o ustanovení znalca, rozhodnutie o znalečnom, rozhodnutie o uložení poriadkového opatrenia a pod.. Notár naďalej nebude môcť vydať súdne rozhodnutie o dedičstve podľa § 175q.

Podľa dôvodovej správy k novele má schválením tohto návrhu dôjsť k odbremeneniu súdov v rozsahu agendy týkajúcej sa kontroly, pečiatkovania a doručovania vyššie uvedených procesných rozhodnutí v dedičskom konaní.

Dôležité je tiež upozorniť, že proti rozhodnutiu notára bude vždy prípustné odvolanie a to aj proti rozhodnutiu, proti ktorému inak odvolanie nie je prípustné.

Zastupovanie viacerými advokátmi

Novela tiež dáva možnosť účastníkovi konania dať sa v konaní zastupovať viacerými advokátmi. Pôjde spravidla o právne náročnejšie veci a účastník musí sám znášať trovy ďalších advokátov. Súd bude doručovať písomnosti iba na adresu jedného z advokátov a to toho, ktorého určí účastník. Ak účastník advokáta neurčí, súd môže doručovať písomnosť ktorémukol'vek zo zvolených advokátov. Bude potom vecou účastníka konania a jeho advokátov, aby sa navzájom finančne vysporiadali. Bez súhlasu účastníka nie je možné, aby ho zastupovali viacerí advokáti. Navrhovaná právna úprava nebude znamenať zvýšenie

n) spôsobujú, že platnosť zmluvy uzatvorenej na dobu určitú sa po uplynutí obdobia, na ktorú bola zmluva uzavretá, predĺži, pričom spotrebiteľovi priznávajú neprímerane krátke obdobie na prejavenie súhlasu s predĺžením platnosti zmluvy,

o) ktoré oprávňujú dodávateľa rozhodnúť o tom, že jeho plnenie je v súlade so zmluvou, alebo ktoré priznávajú právo zmluvu vykladať iba predávajúcemu,

p) obmedzujú zodpovednosť dodávateľa, ak bola zmluva uzavretá sprostredkovateľom, alebo vyžadujú uzavretie zmluvy prostredníctvom sprostredkovateľa v osobitnej forme,

r) vyžadujú v rámci dojednanej rozhodcovskej doložky od spotrebiteľa, aby spory s dodávateľom riešil výlučne v rozhodcovskom konaní.

výdavkov, pretože neúspešná strana sporu bude znášať trovy právneho zastúpenia iba za jedného advokáta.

Dôležité je ešte poznamenať, že možnosť dať sa zastupovať súčasne viacerými zvolenými zástupcami sa vzťahuje len na advokátov. V prípade zastupovania inou osobou ako advokátom naďalej platí všeobecné pravidlo, že „v tej istej veci môže mať účastník súčasne len jedného zvoleného zástupcu.“⁵

Zavedenie revízneho princípu v dovolacom konaní

Podľa doteraz platnej právnej úpravy boli možnosti dovolacieho súdu pomerne obmedzené – buď mohol dovolanie zamietnuť (ak došiel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu bolo správne), inak napadnuté rozhodnutie rozsudkom zrušil a vrátil na ďalšie rozhodnutie (kasačný princíp). Tak sa stávalo, že vec sa vracala na odvolací či prvostupňový súd aj v prípadoch, keď dovolací súd mohol sám vec rozhodnúť. Ak sa po zrušení vec vrátila na súd nižšieho stupňa, spravidla šlo znovu o niekoľkomesačné až ročné konanie do konečného vybavenia veci.

Navrhovateľ sa preto inšpiroval právnou úpravou dovolania viacerých európskych krajín a do právneho poriadku sa rozhodol zaviesť možnosť efektívnej formy dovolacieho konania, podľa ktorej dovolací súd definitívne ukončí prípad bez zrušenia rozsudku a vrátenia veci na ďalšie konanie (tzv. revízny princíp).

Podľa novej právnej úpravy sa doterajší kasačný princíp uplatní len vtedy, ak „dovolací súd dôjde k záveru, že v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia nebol dostatočne zistený skutkový stav“⁶. Ide teda o prípady tzv. úplného zlyhania súdu nižšieho stupňa, kedy aj po skutkovej, aj po právnej stránke súd pochybil. Dovolací súd v takomto prípade zruší napadnuté rozhodnutie a vec vráti na ďalšie konanie.

Revízny princíp bude môcť dovolací súd uplatniť vtedy, keď nesprávnosť dovolaním napadnutého rozhodnutia bude spočívať len v nesprávnom právnom posúdení správne zisteného skutkového stavu. V takomto prípade dovolací súd môže zmeniť napadnuté rozhodnutie a rozhodnúť rozsudkom sám. Vec tak bude môcť byť ukončená priamo Najvyšším súdom bez potreby vracania veci na súdy nižšieho stupňa.

Zmeny v odvolacom konaní

Novela prináša aj zmenu v odvolacom konaní, ktorej cieľom je zabrániť zbytočnému vracaniu veci odvolacím súdom späť na prvostupňový súd. Dôvody na zrušenie rozhodnutia odvolacím súdom sú taxatívne vymenované v zákone⁷. Okrem iného je dôvodom na zrušenie rozhodnutia situácia, že „súd prvého stupňa nesprávne právne posúdil vec, a preto nevykonal ďalšie

⁵ § 24 OSP

⁶ § 243b ods. 2) OSP

⁷ § 221 ods. 1) OSP

Súd rozhodnutie zruší, len ak

- a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov,
- b) ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania,
- c) účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený,
- d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie,
- e) sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný,
- f) účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom,
- g) rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát,
- h) súd prvého stupňa nesprávne právne posúdil vec, a preto nevykonal ďalšie navrhované dôkazy,
- i) sa rozhodlo bez návrhu, nejde o rozhodnutie vo veci samej a dôvody, pre ktoré bolo vydané, zanikli alebo ak také dôvody neexistovali.

navrhované dôkazy“⁸. Práve toto ustanovenie bolo často uplatňované, preto nová právna úprava zaviedla striktnéjšie pravidlo, podľa ktorého odvolací súd bude môcť rozhodnutie zrušiť, ak „súd prvého stupňa nesprávne vec právne posúdil, tým, že nepoužil správne ustanovenie právneho predpisu a nedostatočne zistil skutkový stav“.

Podľa navrhovateľa táto zmena zapadá do komplexu ustanovení proti zbytočným priet'ahom v civilnom konaní. Nesprávnym právnym posúdením veci na účely aplikácie navrhovaného ustanovenia je stav, kedy súd prvého stupňa nepoužil správne ustanovenie právneho predpisu. Predkladateľ za nesprávne právne posúdenie veci na účely navrhovaného ustanovenia nepovažuje stav, keď súd prvého stupňa síce použil správny právny predpis, ale ho nesprávne interpretoval, alebo súd prvého stupňa použil správny právny predpis, správne ho interpretoval (vykladal), ale ho nesprávne aplikoval. Tieto dve podoby nesprávneho právneho posúdenia veci by neriešili problém niekedy zbytočného zrušovania veci, pretože by to odvolaciemu súdu umožnilo zrušiť rozhodnutie aj pri sebamensom inom výklade, inak správne použitého hmotnoprávneho inštitútu.

Záver

Ako sme už uviedli v úvode, novela priniesla zmeny veľkého počtu ustanovení. My sme sa v tomto texte zamerali len na niektoré z nich, ktoré vzhľadom na význam, novosť, alebo rozsah považujeme za najdôležitejšie. Pre komplexný prehľad prijatých zmien však odporúčame ďalšie štúdium tejto problematiky a to aj vzhľadom na skutočnosť, že novela sa vzťahuje na všetky konania, vrátane tých konaní, ktoré začali už pred účinnosťou tejto novely.⁹

⁸ § 221 ods. 1) písm. h) OSP

⁹ S výnimkou, že prokurátor môže podať návrh na začatie konania podľa § 35 ods. 1 písm. f) iba v právnych vzťahoch, ktoré vznikli po 15. októbri 2008.